

vrijdag

04.03.2016

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door

Piet De Volder

Anima Eterna Brugge

Los jardines de España

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografieën

Opgericht in 1987 door Jos van Immerseel als levend laboratorium voor zijn onderzoek in de barokmuziek, evolueerde Anima Eterna Brugge (BE) van een compact strijkersensemble tot een volbloed symfonisch orkest, dat ook klassiek, romantisch en vroegmodern repertoire exploreert. Het consequente gebruik van historisch instrumentarium, de permanente leiding door van Immerseel, de projectmatige aanpak en het respect voor de intenties van de componist vormen het credo van dit orkest. Solisten stammen uit eigen rangen of zijn 'vrienden van het huis', zoals Claire Chevallier (piano), Chouchane Siranossian (viool), Yeree Suh (sopraan) en Thomas Bauer (bariton). Partners als Concertgebouw Brugge, Opéra de Dijon en BOZAR schrijven mee aan het verhaal van Anima Eterna Brugge, dat resulteerde in een indrukwekkende reeks opnames, sinds 2002 voortgezet door Outhere als Collection Anima Eterna. De nieuwsgierigheid van de musici en de honger van het publiek blijken nog niet gestild: Anima Eterna Brugge blijft synoniem voor innovatie zonder provocatie, voorbereiding en professionalisme, passie en plezier.

Jos van Immerseel (BE) studeerde piano (Eugène Traey), orgel (Flor Peeters), zang (Lucie Frateur) en orkestdirectie (Daniel Sternefeld) en verdiepte zich als autodidact in organologie, retoriek en de historische pianoforte. Deze interesses leidden hem naar de oude muziek, de oprichting van een eigen ensemble (Collegium Musicum, 1964-1968), klavecimbelstudies bij Kenneth Gilbert en een overwinning in het eerste klavecimbelconcours van Parijs (1973). Vandaag geniet hij wereldwijd erkenning als solist en kamermusicus en is hij te horen op de belangrijkste internationale concertpodia. Parallel maakte van Immerseel carrière als dirigent, sinds 1987 van geesteskind Anima Eterna Brugge. Hij is ook actief als

docent aan muziekinstituten overal ter wereld en leidt masterclasses van Weimar tot Fukuoka. Ankerpunten zijn het Brugse Concertgebouw – waar hij met Anima Eterna Brugge in residentie is sinds 2003 –, BOZAR en de Opéra de Dijon, waaraan het orkest als 'ensemble associé' is gelieerd. Hij is ten slotte ook verzamelaar: overtuigd dat de instrumenten die een componist heeft gekend de sleutel zijn tot een correcte voordracht, bouwde hij een collectie historische klavieren uit. Zij brengen hem tot bij de componist en zijn muziek: een noodzakelijk en compromisloos uitgangspunt. Eerder dit seizoen vierde Jos van Immerseel in Concertgebouw Brugge zijn 70e verjaardag.

Chouchane Siranossian (AM/FR) combineert vanuit haar interesse in historisch geïnformeerde uitvoeringspraktijk met het grootste gemak barok- en moderne viool. Ze werd daarbij geïnspireerd door Reinhard Goebel in Salzburg, waar ze terecht kwam na haar studies in onder meer Lyon, Fiesole en Zürich. Ze was solist en concertmeester bij onder andere Concerto Köln, Budapest Festival Orchestra en de Deutsche Kammerphilharmonie Bremen en werkt veel samen met componisten en kamermusici als Jos van Immerseel, met wie ze vorig jaar een cd met barokmuziek opnam in het Concertgebouw.

Claire Chevallier (FR) raakte tijdens haar studies via een masterclass bij Jos van Immerseel gefascineerd door historische piano's. Als musicus-onderzoeker bezit ze zes Franse historische piano's uit de periode 1842-1920. Haar interesse voor diverse artistieke disciplines leidde tot projecten met kunstenaars als Wayn Traub, Josse De Pauw, David Claerbout en Anne Teresa de Keersmaeker. Sinds 2004 is Chevallier als docente pianoforte verbonden aan het Brusselse conservatorium.

Uitvoerders en programma

Anima Eterna Brugge: orkest
Jos van Immerseel: dirigent
Chouchane Siranossian: viool
Claire Chevallier: piano

Korneel Bernolet: assistent-dirigent

—

Maurice Ravel (1875-1937)
Ma mère l'oye (Suite) (1911)

Maurice Ravel
Rhapsodie espagnole (1908)

Maurice Ravel
Tzigane (1924)

— pauze —

Manuel de Falla (1876-1946)
Noches en los jardines de España (1911-15)

George Enescu (1881-1955)
Rhapsodie roumaine nr. 1, opus 11 (1902)

Bruges?
Sounds
great!

De productie *Los jardines de España* is mogelijk dankzij de unieke Brugse samenwerking tussen Concertgebouw Brugge, MAFestival en Anima Eterna Brugge. Met de steun van de Stad Brugge.

Dit concert wordt opgenomen door Mezzo. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden, ook tussen de delen.

mezzo

in samenwerking met MAFestival

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

FOCUS
RAVEL

ORKESTRAAL

ANIMA
ETERNA
BRUGGE

Van Spaanse nachten, sprookjes en zigeuners

De roep van Andalusië

Auteur Gregorio Martínez Sierra herinnert zich hoe zijn *Granada (Guía emocional)* (*Granada, een emotionele gids*) (1911) een doorbraak creëerde bij een door Parijs dolende Manuel de Falla die kampte met een *writer's block*: 'De toekomstige auteur van *El amor brujo* werd geplaagd door een van die perioden waarin er maar geen inspiratie kwam, vergelijkbaar met de 'dorheid' die mystici doormaken. (...) Op een goede dag, tijdens een van zijn omzwervingen, waarbij hij door middel van fysieke inspanningen zijn innerlijke kwelling probeerde te verlichten, hield hij halt in de rue de Richelieu voor het uitstalraam van de Librairie espagnole. Daarin zag hij – althans dat geloofde hij toch – het boek *Granada, (Guía emocional)* liggen van Martínez Sierra. Hij gaf zijn laatste centen uit aan de aankoop van het boek en bracht de nacht door met lectuur. De volgende ochtend ontwaakte de inspiratie samen met hem. (...) In zijn brein bewogen zich op verwarrende en dwingende wijze betoverende melodieën, die uitnodigden om gezongen te worden en die hun weg vonden naar een van zijn beste werken: *Noches en los jardines de España* (*Nachten in Spaanse tuinen*). Toen diezelfde de Falla in de zomer van 1907 in Parijs belandde – eerder in de tijd dus –, wou hij zo snel mogelijk zijn idool Maurice Ravel ontmoeten. De Falla herinnert zich later hoe Ravel werkte aan *Rhapsodie espagnole* en hoe hijzelf getroffen werd door het 'door en door Spaanse karakter' van het orkestwerk. Hoe kon de Franse componist, die weliswaar geboren was in de Pyreneeën maar snel naar Parijs verkaste, de toon zo juist treffen? Ravels Baskische moeder was de oplossing voor het raadsel; zij had haar jeugd in Madrid doorgebracht en had haar zoon van jongsaf aan vertrouwd gemaakt met Spaanse dansen

en liederen. Spanje was Ravels tweede muzikale thuis. De twee herinneringen tonen aan hoezeer het verweven van volks- en kunstmuziek voor de Falla via Parijs ging. De muzikale invloeden die hij er in de jaren 1907-14 onderging, had hij veelal te danken aan zijn contacten met Ravel, Debussy en Dukas. *Noches en los jardines de España* hoort thuis in een golf van Spaans geïnspireerde partituren van Franse makelij zoals de vermelde *Rhapsodie espagnole* van Ravel (1907-08), Debussy's *Ibéria* (1905-08) en verschillende pianowerken van zijn hand zoals *Soirée dans Grenade* (1903) en *Puerta del Vino* (tweede boek van *Préludes*, 1910-12). Het onderschrift van de Falla's Frans gekruide partituur luidt niet toevallig *Impresiones sinfónicas* (*symfonische impressies*). De invloed van het zogenaamde impressionisme (een term die Debussy verafschuwde) is onmiskenbaar. Toch was de realiteit veel complexer dan dat. De Falla had, in tegenstelling tot Ravel, wel muzikale impressies uit de eerste hand en in de periode dat hij zijn *Noches* neerschreef in Parijs, moet hij ook in aanraking zijn gekomen met *Iberia* van Isaac Albéniz – de pianosuite die zijn landgenoot componeerde tussen 1905 en 1908, alweer in Parijs. In dat werk versmolten Spaanse folklore met Liszts virtuoze pianostijl en dat dwong bewondering af bij verschillende Franse componisten, onder wie Debussy. Het was ook Albéniz die de Falla aanzette om *Noches*, dat oorspronkelijk voor piano solo was, uit te werken tot een compositie voor piano en orkest. De simulatie van het spel van de flamencogitaar, die we in de Falla's fijnzinnige pianoschrijftuur vinden, vertoont overigens opvallende parallellen met wat Albéniz in *Iberia* uit zijn hoed tovert.

'Spanje was Ravels tweede muzikale thuis.'

Opvallend in de golf van hispanisme, waarin de Frans klankkleur en Spaanse ritmes en melodieën samenvloeiden, was de hunkering naar Andalusië – de Zuid-Spaanse regio die met magie, dromen, Moorse sensualiteit en de *cante jondo* (de ernstige, dramatische zangstijl in de flamenco) – werd verbonden. Zowel Albéniz' *Iberia* als de Falla's *Noches* en Ravels *Rhapsodie espagnole* zoeken het hart van Spanje in Andalusië. Dat de in Parijs vertoevende Falla daarbij juist een externe stimulans nodig had, in de vorm van Martínez Sierra's gids van Granada, werd hierboven aangegeven. De componist kende op dat moment zijn eigen land redelijk slecht en pas door vakanties in 1908 en 1910 geraakte hij meer vertrouwd met Granada en Córdoba. Deze twee steden en hun omgeving gaven gestalte aan het drieluik van *Noches* waarin onder meer de betoverende tuinen van het Generalife (het zomerpaleis van de Nasridische sultans uit de 14e eeuw) in Granada worden opgeroepen. Ook voor de Falla was Andalusië eerder een visioen dan een realiteit, dat gevoed werd door literaire en plastische voorstellingen. Pas wanneer hij zich in 1919 nabij het Alhambra vestigde in Granada, geraakte hij helemaal doordrongen van de eigenheid van de regio.

Exotisme en sprookjes

Via de *gitanos* of Spaanse zigeuners, die een rol van eerste rang spelen in de bloei van de flamenco, loopt een lijn naar *Tzigane*, het bravourestuk voor viool en orkest dat Maurice Ravel schreef voor de Hongaarse virtuoze Jelly d'Arányi. Ravel grossiert duchtig in zigeunermelos, laat de solist technisch alles uit de kast halen en knipoogt onder meer naar de klank van de *cimbalon*, de citer die in de Hongaarse en Roemeense folklore met hamertjes wordt bespeeld.

Als Ravels flirt met de Centraal-Europese folklore deels een ironische stijl oefening is, dan is de eerste *Rhapsodie roumaine* van George Enescu een spontaan en aanstekelijk eerbetoon aan de volksmuziek van zijn land. Enescu, die eveneens vioolvirtuoos was, vond de immense populariteit van dit orkestwerk, dat nota bene nog maar eens in Parijs ontstond, schromelijk overdreven. En inderdaad, Enescu was zoveel meer dan 'een Roemeense kunstenaar'. Als componist van hoogstaande kamermuziek en van onder meer de opera *Oedipe* was hij veeleer een kosmopoliet die even goed thuis was in het Duitse als het Franse repertoire en Roemeense folklore zeker niet als 'core business' zag.

Exotisme – de rode draad doorheen dit programma – vinden we ook terug in Ravels *Ma mère l'oye* (*Moeder de Gans*). Wat begonnen was als een suite voor piano vierhandig (1908-'10) groeide uiteindelijk uit tot een geraffineerd sprookjesballet met orkest waarin de componist 'de poëzie van de kindertijd' evoceert en waarin het verhaal van de Schone Slaapster de kadervertelling vormt. *Laideronnette*, *Impératrice des pagodes* is ongetwijfeld een van de hoogtepunten van het geheel. Ook al betreft het een 'chinoiserie', Ravel had bij 'het slaan van de tempelbellen' de klank van de Javaanse gamelan in gedachten. 'Ik verlang ernaar om het land van de gamelan te zien', zo liet hij in een interview uit 1931 optekenen. Naast een zwak voor Spaanse kleuren, ritmes en melodieën bekende hij 'net als Debussy gefascineerd te zijn door muzikaal oriëntalisme'.

Piet De Volder

OPÉRAS, CONCERTS, DANSE, JAZZ À LA TÉLÉVISION

mezzo

CONCERTGEBOUW DE BRUGES
IVAN FISCHER DIRIGE LE BUDAPEST FESTIVAL ORCHESTRA
En direct le samedi 14 mai sur Mezzo Live HD à 20h00

Et aussi
JOS VAN IMMERSEEL ET ANIMA ETERNA BRUGGE
JAN LATHAM-KOENIG ET L'ORCHESTRE
SYMPHONIQUE DES FLANDRES
retransmission sur Mezzo Live HD
les mardi 3 et 17 mai à 20h30

photo © Getty Images/imméziön

ABONNEZ-VOUS

mezzo & mezzo
liveHD

SONT DEUX CHAINES DE TÉLÉVISION
DIFFÉRENTES CHAQUE MOIS

DISPONIBLES CHEZ :

POUR PLUS D'INFORMATIONS VISITEZ WWW.MEZZO.TV

WWW.MEZZO.TV

Anima Eterna Brugge

eerste viool

Jakob Lehmann
Isabella Bison
Balázs Bozzai
Laura Johnson
Malina Mantcheva
László Paulik
Lea Schwamm
Fiona Stevens

tweede viool

John Meyer
Marieke Bouche
Cécile Dorchêne
Barbara Erdner
Paulien Kostense
Albrecht Kühner
Tokio Takeuchi
Angelika Wirth

altviool

Frans Vos
Erzsebet Ádám
Noah Mayer
Gabrielle Kancachian
Bernadette Verhagen
Manuel Visser

cello

Sergei Estomin
Dmitriy Dikhtyar
Nicholas Selo
Pavel Serbin
Regina Wilke
Verena Zauner

contrabas

Beltane Ruiz Molina
Ben Faes
Mattias Frostenson
Matthias Scholz

fluit

Amélie Michel
Anne Pustlauk
Florence Aoustet

piccolo

Anne Pustlauk
Klaas Van Middelkoop

hobo

Peter Tabori
Seung Kyung Lee

oboe d'amore

Seung Kyung Lee

althobo

Stefaan Verdegem

klarinet

Lisa Shklyaver
Diederik Ornée

basklarinet

Peter Rabl

saxofoon

Arno Bornkamp
Niels Bijl

fagot

Augustin Humeau
Yves Pichard
Romain Tiratay

contrafagot

Séverine Longueville

hoorn

Uli Hübner
Martin Mürner
Helen MacDougall
Jörg Schulteß

trompet

Thibaud Robinne
Sebastian Schärr
Nicolas Isabelle
Bruno Krattli

cornetto

Nicolas Isabelle
Bruno Krattli

trombone

Timothy Dowling
Cas Gevers
Gunter Carlier

tuba

Marc Girardot

timpani

Jan Huylebroeck

percussie

Wim De Vlaminck
Luk Artois
Christian Miglioranza
Barry Jurjus
Glenn Liebaut
Peter Hartmann

celesta

Jan Lust

harp

Marjan de Haer
Gwyneth Wentink

Sonia Prina

za 19.03.16 / 20.00 / Concertzaal
Concerto Italiano / Alessandro Scarlatti. Caino
Kaïn versus Abel: de eerste moord uit de menselijke geschiedenis was een geliefd thema in het 18e-eeuwse Italië. God en Lucifer staan lijnrecht tegenover elkaar. Kaïn beweent zijn zonden. Adam en Eva rouwen. Scarlatti's barokke thriller biedt meer dan genoeg suspense om u ook vandaag nog aan uw stoel te nagelen.

Jordi Savall

vr 15.04.16 / 20.00 / Concertzaal
Hespèrion XXI & Jordi Savall / Mare nostrum
De oevers van de Middellandse Zee zijn de bakermat van onze mythologie, filosofie en theologie, maar ook het toneel van intense conflicten. Jordi Savall legt als altijd met muziek de verbanden tussen al die volken en culturen bloot. Het resultaat is van een rijkdom die ook wij inmiddels de onze mogen noemen.

Het Concertgebouwcafé blaast tien kaarsjes uit!

En dat vieren we. Een smakelijke verfrissing vindt u op diverse plaatsen in het Concertgebouw.

wifi access

free press

wo — za vanaf 11 uur
Op dagen met een voorstelling
open vanaf een uur voor aanvang.

info & reservaties
cafe@concertgebouw.be
of +32 50 47 69 99

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT
BRUGGE 34

Praat na de voorstelling gezellig na in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook of Twitter (@concertgebouwbr).

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket.
www.concertgebouw.be/servies.

DeMorgen.

Knack

Klara

FOCUS|WTV